

تخمین خط فقر در استان خوزستان (سالهای ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۵)

دکتر سید مرتضی افقه*
استادیار اقتصاد دانشگاه شهید چمران اهواز
طلیعه فنواتی فر
کارشناس ارشد علوم اقتصادی

چکیده

نظر به اهمیت موضوع فقر در مباحث توسعه اقتصادی و لزوم انجام مطالعات استانی در این زمینه، هدف از نگارش این مقاله اندازه‌گیری خط فقر در استان خوزستان طی سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۵ می‌باشد. بدین منظور ابتدا با استفاده از تخمین ماتریس عملکرد تغذیه‌ای، میزان انرژی دریافتی در دهک‌های مختلف برآورد گردیده و سپس خط فقر مطلق مناطق شهری و روستایی استان خوزستان بر مبنای معیار ۲۳۰۰ کالری محاسبه شده است.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که طی دوره زمانی مذکور خط فقر مطلق مناطق شهری و روستایی استان خوزستان از روندی افزایشی برخوردار بوده و این افزایش در مناطق شهری بیشتر از مناطق روستایی است.

کلید واژه‌ها: فقر، خط فقر، ماتریس عملکرد تغذیه‌ای، خوزستان.

طبقه بندی JEL: C02

t.ghanavatifan@gmail.com

* - نویسنده مسئول:

تاریخ دریافت: ۸۹/۱۰/۱۵ تاریخ پذیرش: ۹۰/۴/۱

Poverty Line Estimation in Khuzestan Province (1997-2006)

Morteza Afghah

Assistant professor of Economics
Shahid Chamran University of Ahvaz

Talieh Ghanavatifar

M.A in Economics

Abstract

Considering the importance of poverty in economic development issues and the necessity to study in this field the purpose of this paper is to estimate poverty line in Khuzestan province from 1997 to 2006. Therefore, by calculation of food matrix, the amount of received energy in different deciles has been measured and then the absolute poverty line for urban and rural areas based on 2300 calories has been estimated. The results revealed that during the mentioned period, absolute poverty line both in urban and rural areas has increased, but the increase in urban areas is more than the increase in rural areas.

Keywords: Poverty, Poverty line, Food matrix, Khuzestan.

JEL Classification: CO2

۱. مقدمه

در سال‌های گذشته با حمایت سازمان‌های بین‌المللی اقدامات کارسازی در قبال مقوله فقر انجام شده است. اکثر کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه یافته با مطالعات جامعی استراتژی فقرزدایی را با توجه به سه دوره کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت تهیه نموده و با کمک مالی و حمایت سازمان‌هایی نظیر بانک جهانی، سازمان ملل و صندوق بین‌المللی پول اقدام به پیاده سازی سیاست‌های لازم در این زمینه نموده‌اند. در سال ۲۰۰۰ میلادی در اجلاس هزاره سران کشورهای عضو ملل متحد، رهبران بیش از ۱۸۹ کشور جهان، فقرزدایی در همه ابعاد آن و تحقق و حمایت از حقوق بشر را در اولویت برنامه‌های خویش قرار دادند. حاصل این توافق، اهداف هشتگانه موسوم به "اهداف توسعه هزاره" بود. در این راستا کشورهای عضو سازمان ملل و از جمله ایران متعهد شدند که اهداف مذکور را تا سال ۲۰۱۵ میلادی در کشور خود محقق سازند. یکی از مهم‌ترین

آرمان‌های اهداف توسعه هزاره، ریشه کنی فقر شدید و گرسنگی بوده که در قالب دو هدف فرعی شکل گرفته است: ۱- به نصف رساندن افرادی که در آمدشان کمتر از یک دلار در روز است (تا سال ۲۰۱۵) ۲- به نصف رساندن بخشی از افراد که از گرسنگی رنج می‌برند.

بررسی فقر در استان‌های مختلف کشور از دیدگاه برنامه ریزی حائز اهمیت است، زیرا این امکان را فراهم می‌کند که منابع بیشتری برای فقرزدایی به استان‌های با اولویت بالاتر - به لحاظ شاخص‌های فقر - تخصیص داده شده و راهکارها و سیاست‌های پیش‌هادی موثرتری برای برون رفت آنها از این وضعیت ارائه گردد. بدین منظور در این پژوهش به بررسی فقر در استان خوزستان طی سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۵ پرداخته شده است. این مطالعه مناطق شهری و روستایی استان را به صورت مجزا بررسی نموده است.

۲. مروری بر ادبیات تحقیق

در ایران برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور با رویکرد تأکید بر ریشه کنی فقر و حتی تأمین رفاه تدوین شده و مطالعات مختلفی در این زمینه صورت گرفته است که برخی به برآورد خط فقر و شاخص‌های فقر کل کشور و برخی به اندازه گیری فقر از دید منطقه‌ای - مثلاً در یک استان خاص - پرداخته اند.

پژوینان، در تحقیقی به بررسی و تحلیل فقر و خط فقر پرداخته و در آن مشکلاتی از قبیل فقر درون خانوارها، فقر کوتاه مدت و بلند مدت و تفاوت بین درآمد و ثروت در تعیین خط فقر را مورد بررسی قرار داده است. در ادامه خط فقر مناطق شهری و روستایی ایران برای سال ۱۳۷۳ استخراج گردیده که نتیجه آن بدین شرح است: خط فقر مناطق شهری در این سال ۴۸۱۹۹۵ ریال و خط فقر مناطق روستایی ۳۶۶۵۵۷ ریال می‌باشد (نتایج به صورت سرانه و سالانه اعلام شده است) (Pajooyan, 1995).

در مطالعه‌ای خط فقر را برای سال‌های ۸۲-۱۳۸۰ محاسبه کرده‌اند (Bagheri et al., 2004). در بررسی مذکور خط فقر بر اساس معیارهای مختلف نیاز به کالری، درصدی از میانگین مخارج و درصدی از میانه مخارج، محاسبه شده است. نکته قابل توجه در نتایج محاسبات این است که در کلیه سال‌های مورد مطالعه و بر اساس کلیه روش‌های مورد استفاده خط فقر شهری بزرگتر از خط فقر روستایی است. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که افزایش خط فقر بر پایه مفهوم مطلق

فقر در مناطق شهری بیش از مناطق روستایی بوده، در حالی که بر پایه مفهوم نسبی فقر، خط فقر در مناطق روستایی بیش از مناطق شهری افزایش یافته است. در این تحقیق درصد خانوارهای فقیر بر حسب نیاز به ۲۳۰۰ کالری نیز محاسبه شده است. نتایج حاصل نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۲، ۱۲ درصد خانوارهای شهری و ۱۰ درصد خانوارهای روستایی زیر خط فقر زندگی می‌کردند و در طی سال‌های مورد مطالعه درصد جمعیت زیر خط فقر در مناطق شهری افزایش یافته و از ۱۱ به ۱۲ درصد رسیده در حالی که در مناطق روستایی این درصد کاهش یافته و از ۱۱/۵ درصد به ۱۰ درصد رسیده است.

خط فقر را طی سال‌های (۱۳۶۳-۱۳۷۹) بر پایه چهار روش نیاز به کالری، درصدی از میانه مخارج خانوارها، درصدی از میانگین مخارج خانوارها و معکوس ضریب انگل برآورد کرده‌اند (Khodadadkashi et al., 2005). نتایج پژوهش آنها بیانگر آن است که خط فقر یک واقعیت خارجی ثابت نیست و با توجه به طرز تلقی و تعریف محقق از فقر و متغیرهای مورد استفاده برای ارزیابی آن، می‌توان مقادیر متفاوتی برای خط فقر به دست آورد. یافته‌های پژوهش آنها دلالت بر آن دارد که در طی دوره مطالعه همواره خط فقر شهری بزرگتر از خط فقر روستایی است و خط فقر، مبتنی بر مفهوم مطلق کوچک‌تر از خط فقر مبتنی بر مفهوم نسبی فقر است. در ضمن بیشترین اندازه فقر در جوامع شهری و روستایی ایران مربوط به روش معکوس ضریب انگل می‌باشد.

۳. روش‌شناسی ارزیابی و تخمین خط فقر

۳-۱. تعیین خط فقر بر اساس هزینه یا درآمد

در اندازه‌گیری خط فقر که تقریباً در همه موارد شامل خط فقر مطلق و نسبی است، معمولاً درآمد به عنوان بهترین شاخص برای اندازه‌گیری سطح زندگی معرفی می‌شود. بدین ترتیب درآمد می‌تواند شاخصی از فقر باشد به نحوی که فرصت‌های مصرفی را برای فرد یا خانوار ایجاد می‌کند. در استفاده از درآمد به عنوان جایگزینی برای رفاه خانوار معایی وجود دارد:

اول آنکه محاسبه درآمد با مشکلاتی مواجه است، به عنوان مثال کارهایی که در منزل صورت می‌گیرد و یا بخشی از تولید خانوار که به مصرف خانوار می‌رسد، در محاسبه درآمد منظور نمی‌گردد (Bagheri et al., 2004).

دوم، امکان دارد کسانی از نظر سطح درآمد زیر خط فقر قرار داشته باشند، ولی از طریق قرض نمودن یا فروش بعضی از دارایی‌ها سطح رفاه خود را بالاتر از خط فقر قرار دهند. هم‌چنان که ممکن است گروهی که سطح درآمد خط فقر را دارا می‌باشند، به دلایلی چون عادات اجتماعی، دانش ناقص یا ناقص بودن بازار قادر به تامین نیازهای خود در سطح مناسب و بالای فقر نباشند (Pajooyan, 1996).

در نهایت، افراد در گزارش درآمدهای خود اغلب مقادیری کمتر از حد واقعی را ابراز می‌نمایند. با توجه به کاستی‌های فوق، در مطالعات تجربی برای اندازه‌گیری خط فقر معمولاً به هزینه‌های خانوار توجه می‌شود (Bagheri et al., 2004).

۲-۳. فقر مطلق یا فقر نسبی

در اندازه‌گیری فقر عموماً فرض می‌شود که استانداردهای مصرف از پیش تعیین شده و تعریف شده‌ای وجود دارد - همان خط فقر - که اگر فردی فقیر پنداشته نشود می‌بایست به این استانداردها دسترسی داشته باشد. به طور غیر قابل انکار سطوحی از مصرف کالاهای گوناگون نظیر غذا، پوشش و سرپناه برای ادامه حیات افراد نیاز می‌باشد و با کمتر از آن بقای فرد در معرض تهدید قرار می‌گیرد، اگر چه به طور دقیق مشخص نیست که این سطوح مصرف برای هر فرد تا چه میزان است. به علاوه، در اکثر جوامع مؤلفه‌های تشکیل دهنده فقر از دسترسی صرف به حداقل نیازها برای زنده ماندن فراتر می‌رود. به طور کلی در مورد اندازه خط فقر نظرها متفاوت می‌باشد (Ravallion, 1992).

فقر مطلق به صورت محرومیت یا ناتوانی در کسب حداقل نیازهای اساسی برای ادامه زندگی تعریف شده است. بنابر این تعریف، فقر مطلق بستگی به چگونگی تعریف این سطح حداقل دارد. بوث^۱ و راونتری^۲ از پیشگامان مطالعه فقر به صورت مطلق در انگلستان می‌باشند. راونتری فقر مطلق را به صورت ناتوانی در کسب حداقل ضروریاتی که برای حفظ کارایی جسمانی فرد لازم است، در نظر می‌گیرد (Kakwani, 2003).

1- Booth

2- Rowntree

فقر نسبی یا به صورت درصد معینی از میانه (یا میانگین) درآمد جامعه و یا به شکل یک مرز درآمدی که درصد معینی از افراد جامعه پایین تر از آن قرار می گیرند، تعریف می شود (Abolfathighomi, 1992).

با توجه به این تعریف مشخص می شود که انتخاب خط فقر نسبی باعث می شود تا فقیران همیشه در جامعه وجود داشته باشند. این مساله مهم ترین اشکال خط فقر نسبی است که استفاده از آن را در سیاست های فقر زدایی دچار مشکل می کند زیرا کاربرد آن در اندازه گیری اثرات این سیاست ها در کاهش میزان فقر در جامعه، تناقضاتی را پدید می آورد. در ارتباط با خط فقر نسبی و شاخص های فقر مبتنی بر آن گفته شده است که آنها بیش از آنکه نماگر فقر باشند، نشان دهنده میزان نابرابری توزیع درآمد در جامعه هستند، زیرا رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی جامعه اندازه آنها را تغییر نداده و تنها تغییرات نابرابری توزیع درآمد در جامعه بر آنها تاثیر می گذارد. در حالی که خط فقر مطلق در نتیجه رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی جامعه تغییر می کند (ibid, 1992). بنابراین، به طور کلی دیده می شود که انتخاب خط فقر مطلق در مقایسه با خط فقر نسبی در بررسی های فقر در جامعه دارای مزایای قابل توجهی است و همین مزایا موجب شده است که بخش عمده ای از بررسی های انجام شده در زمینه فقر متکی بر کاربرد خط فقر مطلق باشد (ibid, 1992).

۳-۳. تخمین ماتریس عملکرد تغذیه ای^۱

در این بخش مبنای تخمین ماتریس عملکرد تغذیه ای خانوارهای شهری و روستایی استان خوزستان، داده های مربوط به طرح هزینه و درآمد خانوار مرکز آمار ایران می باشد. دوره مطالعه سال های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۵ را در بر گرفته و قلمرو مکانی طرح استان خوزستان است. برای ارزیابی عملکرد تغذیه ای ابتدا خانوارها به ده دهک هزینه ای تقسیم شده اند. دهک اول درآمدی شامل

۱- خدادادکاشی، فرهاد، الگوی مصرف خوراک: تحلیل اقتصادی عملکرد تغذیه ای خانوارهای شهری و روستایی ایران، موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی، ۱۳۸۱.
در مطالب نقل شده از مأخذ فوق با توجه به وجود برخی تفاوت ها در مقایسه با منبع اصلی (نظیر دوره زمانی، ریز مغذی ها و ...) تغییراتی ایجاد شده است.

خانوارهایی است که مخارج آنها در مقایسه با سایر دهک ها کمتر باشد و با انتقال به دهک های درآمدی بالاتر مخارج افزایش می یابد. سپس با استفاده از بعد خانوار^۱ مخارج کل در سطح خانوار سرانه گردید. به دلیل عدم وجود یک سبد مصرفی از اقلام خوراکی خاص هر استان، در این تحقیق مقدار مصرفی تمام اقلام خوراکی مطابق با طبقه بندی مرکز آمار ایران مورد توجه قرار می گیرد. ماتریس عملکرد تغذیه ای از حاصل ضرب دو ماتریس به دست می آید. ماتریس اول شامل مقادیر مصرف اقلام خوراکی مختلف در طول یک سال و ماتریس دوم شامل میزان کالری دریافتی از هر یک کیلوگرم ماده خوراکی می باشد. سطرهای ماتریس اول را اقلام غذایی مرکز آمار ایران در طرح هزینه - درآمد خانوار تشکیل داده و ستون های این ماتریس از مقادیر مصرف اقلام مختلف غذایی توسط یک فرد شاخص شهری یا روستایی و ده دهک هزینه تشکیل شده است. همچنین تنها سطر ماتریس دوم از یک نوع ارزش غذایی به نام انرژی تشکیل شده و ستونهای آن نیز میزان انرژی دریافتی از اقلام خوراکی مرکز آمار ایران در هر کیلوگرم را نشان می دهد. از ضرب دو ماتریس فوق، ماتریس عملکرد تغذیه ای خانوارهای شهری و روستایی برآورد می گردد. با تقسیم هر کدام از درایه های این ماتریس بر ۳۶۵، سرانه انرژی دریافتی از مواد مختلف خوراکی در هر دهک در طول روز به دست می آید. لازم به توضیح است که جهت تهیه ماتریس ارزش تغذیه ای اقلام مختلف در هر کیلوگرم محدودیت هایی وجود داشت:

۱- طبقه بندی اقلام خوراکی مؤسسه تغذیه با طبقه بندی همین اقلام در مرکز آمار ایران در تناظر نمی باشد. لذا برای ایجاد تناظر مورد نیاز، از ارزش های غذایی مربوط به اقلامی که در یک طبقه بندی قرار می گرفتند میانگین گیری شده و رقم میانگین ارزش های غذایی برای یک طبقه معین در نظر گرفته شده است.

۲- طی سال های مختلف طبقه بندی برخی اقلام خوراکی در مرکز آمار ایران تغییر می کند که

۱- بعد خانوار یا متوسط تعداد افراد خانوار در نمونه از تقسیم تعداد کل افراد خانوارهای نمونه بر تعداد خانواده های تحت نمونه گیری به دست می آید.

۲- در سطرهای ماتریس دوم ارزش های غذایی دیگری نظیر پروتئین، کلسیم، آهن و ... وجود دارند ولی از آنجا که سایر ریز مغذی ها در محاسبه خط فقر بر اساس روشی که در ادامه می آید نقشی ندارند (یا به عبارتی انرژی مهم ترین عنصر در محاسبه خط فقر است) از آوردن آنها صرف نظر می گردد.

این امر در هنگام تطبیق دادن قلم خوراکی مورد نظر با سطح انرژی مربوط به آن بایستی مورد توجه باشد.

جهت روشن نمودن برخی از ایرادات فوق به این موارد می توان اشاره نمود:

۱- در سال ۱۳۷۶، مطابق با طبقه بندی مرکز آمار ایران، نان ماشینی، لواش، تافتون و انواع نان با کد ۱۱۳۴۷ کد گذاری شده و در سال ۱۳۷۷ به ۱۱۳۵۷ تغییر کد داده است.

۲- طبق کد گذاری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۷۶، گوجه فرنگی با کد ۱۵۵۳۰ آورده شده ولی در جداول مؤسسه تغذیه کد ۱۵۵۴۰ به آن اختصاص داده شده است.

۳- در سال ۱۳۸۲، براساس طبقه بندی مرکز آمار ایران به برگه هلو و زردآلو کد ۱۶۱۱۳ اختصاص داده شده است در حالی که در جدول مؤسسه تغذیه این دو قلم خوراکی با دو کد مجزای ۱۶۱۱۳ و ۱۶۱۱۴ معرفی شده اند و بایستی میانگین کالری مربوط به این دو، استخراج شده و برای کد ۱۶۱۱۳ مرکز آمار منظور گردد.

موارد بالا تنها بخشی از اشکالات را نشان می دهد و این قبیل ناهماهنگی ها از یک سال به سال بعد مرتباً مشاهده شده و به همین دلیل برآورد دقیق ماتریس عملکرد تغذیه ای یکی از مهم ترین مراحل در محاسبه شدت فقر به شمار می آید.

۳-۴. برآورد خط فقر بر اساس نیاز به کالری

جهت انجام این پژوهش از روش دریافت انرژی غذایی^۱ که توسط راوالیون و بیدانی^۲ در ۱۹۹۴ برای کشورهای ویتنام، اندونزی، فیلیپین، تایلند و چین به کار رفته، استفاده شده است. در ایران نیز پژوهش در سال ۱۹۹۴ با استفاده از این روش خط فقر مطلق را برای ایران محاسبه نمود. در این روش ابتدا لازم است با توجه به نظر متخصصین تغذیه حداقل نیاز هر فرد به ارزش های غذایی نظیر کالری، پروتئین و دیگر ریز مغذی ها تعیین شود. در این پژوهش صرفاً به حداقل نیاز هر فرد به کالری به میزان ۲۳۰۰ کالری در روز اکتفا می شود که این رقم توسط مؤسسه تغذیه محاسبه شده است. سپس با استفاده از ماتریس عملکرد تغذیه ای که پیشتر به آن اشاره شد، میزان انرژی دریافتی

1- Food Energy Intake

2- Ravallion and Bidani

سرانه در هر دهک در طول روز به دست می‌آید. در مرحله بعد اولین دهکی که میزان انرژی دریافتی اش برابر یا بیشتر از ۲۳۰۰ کالری باشد ثبت می‌گردد. برای مثال اگر در سال t دهک i ام اولین دهکی باشد که حداقل انرژی مورد نظر را دریافت کرده است، رقم انرژی دریافتی این دهک به صورت C_i^t مورد توجه قرار می‌گیرد. در مرحله بعد با تقسیم مخارج کل دهک i ام بر میزان انرژی دریافتی این دهک هزینه ریالی تامین هر واحد کالری مشخص می‌گردد:

$$E_{ci}^t = \frac{E_i^t}{C_i^t} \quad (1)$$

در رابطه فوق E_i^t مخارج کل دهک i ام، C_i^t میزان انرژی دریافتی دهک i ام و E_{ci}^t مخارجی است که دهک i ام برای تامین هر واحد کالری متحمل شده است.

در مرحله بعد مازاد انرژی دریافتی دهک i ام نسبت به حداقل انرژی توصیه شده (۲۳۰۰ کالری) محاسبه می‌شود و عدد به دست آمده در هزینه هر واحد انرژی ضرب می‌گردد

$$(EC)_i^t = C_i^t - 2300 \quad (2)$$

$$(EE)_i^t = (EC)_i^t \times E_{ci}^t \quad (3)$$

در روابط فوق $(EC)_i^t$ مازاد کالری دریافتی دهک i ام و $(EE)_i^t$ مخارج اضافی دهک i ام می‌باشد. در آخرین مرحله با کم نمودن مخارج اضافی دهک i ام $(EE)_i^t$ از کل مخارج دهک i ام E_i^t ، خط فقر کلی برای سال t محاسبه می‌شود:

$$PL = E_i^t - (EE)_i^t \quad (4)$$

۳-۵. اشاره به برخی نکات مهم

۱. حداقل میزان کالری دریافتی در طول روز رقمی بین ۲۰۰۰ تا ۲۴۰۰ کالری است که بر اساس محاسبات کارشناسان تغذیه به دست می‌آید ولی اینکه محقق چه عددی را بین ۲۰۰۰ تا ۲۴۰۰ کالری برگزیند امری است که در کشورهای مختلف و بنا به مقاصد مختلف متفاوت بوده و در طول زمان با توجه به تغییر نیازهای غذایی افراد تا حدی تغییر می‌کند. در کشور چین حداقل معاش بر اساس نیاز بدن، ۲۱۵۰ کالری در روز تعریف شده است به طوری که ۹۰ درصد آن از

غلات و تنها ۱۰ درصد دیگر با مصرف خوراکی هایی به جز غلات تأمین شده باشد. در کشورهای اندونزی، تایلند و فیلیپین خط فقر بر اساس ۲۰۰۰ کالری در روز تعریف می گردد (Khodadadkashi et al., 2005). در ایران، پژوهشگران به هنگام بررسی وضعیت تغذیه شهرنشینان و روستائینان در فاصله سالهای ۱۳۶۸-۱۳۶۲ از عدد ۲۱۶۸ کالری استفاده می کنند (Pajooyan, 1994). خدادادکاشی در سال ۱۳۸۱ از معیارهای ۲۱۷۹ و ۲۳۰۰ کالری در روز استفاده نموده و در مطالعه اخیر پژوهشگرده آمار که توسط باقری و همکاران در سال ۱۳۸۳ انجام شده است، مجدداً برآورد خط فقر بر اساس ۲۱۷۹ و ۲۳۰۰ کالری در روز صورت گرفته است.^۱ FAO در سال ۲۰۰۵ رقم ۲۱۰۰ کالری در روز را پیشنهاد نموده است. در این پژوهش با توجه به اینکه مطالعات اخیر در ایران بر مبنای نیازهای غذایی حال حاضر افراد معیار ۲۳۰۰ کالری را برگزیده اند، از همین مبنای استفاده می شود و البته لازم به ذکر است که رقم ۲۳۰۰ بر مبنای محاسبات انجام شده توسط مؤسسه تغذیه ایران به دست آمده است.

۲. آمارهای مربوط به دهک هزینه در مقایسه با آمارهای گروه هزینه، جزء کم اشتباه ترین داده های مرکز آمار ایران هستند، خصوصاً که در مورد داده های گروه هزینه تغییر حدود بالا و پایین گروه ها در سال های مختلف و نیز متفاوت بودن این حدود در آمارهای شهری و روستایی، پژوهشگر را در تصمیم گیری دچار مشکل می سازد. لذا، براساس به دلایل ذکر شده فوق در این پژوهش از داده های مربوط به دهک هزینه استفاده می شود.

۳. در سال ۱۳۸۳ که روش طبقه بندی هزینه خانوار توسط مرکز آمار ایران به *COICOP*^۲ یا طبقه بندی مصرف فرد بر مبنای هدف، تغییر می یابد، تفاوت چشمگیری در ارقام نسبت به سال قبل و بعد از آن مشاهده می شود و به نظر می رسد که اشتباهات فراوانی در آمارگیری این سال وجود دارد. جهت برطرف نمودن این مسأله در آمارهای مخارج کل خانوار و نیز انرژی دریافتی، از میانگین گیری بین سال های ۱۳۸۲ و ۱۳۸۴ استفاده شده و این ارقام که با روند موجود در داده های مربوط به این ده سال مطابقت بیشتری دارند، جهت محاسبه خط فقر مورد استفاده قرار گرفته است.

1- Food and Agricultural Organization of the United Nations

2- Classification of the Individual Consumption by Purpose

۴. در بعضی پژوهش‌ها به هنگام محاسبه ماتریس عملکرد تغذیه‌ای به جای در نظر گرفتن ریز اقلام خوراکی، مواد غذایی به ۸ گروه خوراکی بر اساس طبقه بندی مرکز آمار ایران تقسیم شده و برآوردها به این شکل صورت می‌گیرد. استفاده از ریز اقلام خوراکی به جای گروه خوراکی‌ها دارای این مزیت است که به هنگام برآورد میزان کالری دریافتی، بیش شماری رخ نداده و دقت محاسبات بیشتر می‌گردد. در این تحقیق به منظور بالا بردن صحت نتایج از تمام مواد خوراکی در فرم‌های پیشنهادی مرکز آمار ایران استفاده شده است.

۴. برآورد خط فقر مناطق شهری استان خوزستان در سال ۱۳۷۶

در این قسمت بر اساس روش تحقیقی که در بخش‌های قبلی به آن اشاره شده است، نحوه محاسبه خط فقر مناطق شهری استان خوزستان در سال ۱۳۷۶ نشان داده می‌شود. لازم به ذکر است که جدول (۲) که در اینجا ملاحظه می‌شود در واقع سطر اول جدول (۸) است که در انتهای مقاله به صورت یکجا آورده شده است.

جدول (۱): برآورد انرژی دریافتی بر حسب کالری، مناطق شهری استان خوزستان، سال ۱۳۷۶ (سرانه،

روزانه)

دهک ۱۰	دهک ۹	دهک ۸	دهک ۷	دهک ۶	دهک ۵	دهک ۴	دهک ۳	دهک ۲	دهک ۱	متوسط دهکها	انرژی
۵۵۲۰	۳۸۵۲	۳۲۴۵	۳۱۳۹	۲۸۱۸	۲۸۱۵	۲۷۸۸	۲۷۲۱	۲۷۵۷	۲۵۱۶	۳۰۱۸	

مأخذ: محاسبات محقق

جدول (۲): مخارج کل سرانه خانوارها به تفکیک دهکهای هزینه، مناطق شهری استان خوزستان، سال ۱۳۷۶

(ریال)

دهک ۱۰	دهک ۹	دهک ۸	دهک ۷	دهک ۶	دهک ۵	دهک ۴	دهک ۳	دهک ۲	دهک ۱	متوسط	دهکها
۴۷۱۲۵۲۱	۳۲۵۷۸۷۵	۲۴۹۸۵۸۹	۲۳۷۳۸۲۹	۲۱۲۱۸۹۷	۱۷۴۶۶۵۵	۱۵۳۷۷۱۳	۱۳۸۱۲۸۶	۱۳۱۴۳۶۷	۹۹۸۷۴۶۳	۲۳۱۴۴۹۲	مخارج کل

مأخذ: مرکز آمار ایران

با مروری بر جدول (۱) پیداست که اولین دهکی که بیش از ۲۳۰۰ کالری انرژی دریافت داشته است همان دهک اول می‌باشد. مطابق با متدولوژی ارائه شده ابتدا می‌بایست مازاد انرژی دریافتی بر ۲۳۰۰ کالری را به دست آورد، پس:

$$2516 - 2300 = 216$$

سپس با مراجعه به جدول (۲)، از تقسیم مخارج کل دهک اول بر میزان کالری دریافتی از همان دهک، قیمت هر واحد کالری بر حسب ریال محاسبه می‌شود:

$$998746/3 \div 2516 = 397$$

برای محاسبه مخارج کالری دریافتی مازاد نیاز به شکل زیر عمل می‌شود:

$$397 \times 216 = 85752$$

جهت به دست آوردن خط فقر سالانه ما به التفاوت مخارج کالری دریافتی مازاد دهک اول از مخارج کل دهک اول به دست آورده می‌شود:

$$998746/3 - 85752 = 912994$$

و برای به دست آوردن خط فقر ماهانه^۱:

$$912994 \div 12 = 76083$$

۵. بررسی سطح فقر در خانوارها

در قسمت قبلی خط فقر مناطق شهری و روستایی استان خوزستان طی یک دوره ده ساله برآورد گردید. این نتایج مبنای تفکیک خانوارهای فقیر از غیر فقیر قرار می‌گیرد و به کمک آنها درصد خانوارهای فقیر بر اساس شاخص نسبت سرشمار به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$H = \frac{q}{n} \quad (5)$$

که در آن q تعداد خانوارهای زیر خط فقر، n تعداد کل خانوارهای نمونه و H همان شاخص نسبت سرشمار می‌باشد.

داده‌های مربوط به تعداد خانوارهای مورد مطالعه از مرکز آمار ایران تهیه شده و برای اینکه معلوم گردد که چند درصد خانواده‌ها فقیر می‌باشند، مقدار خط فقر را با مخارج سرانه هر یک از خانوارها مقایسه می‌گردد. اگر چنانچه مخارج سرانه یک خانوار مساوی یا بزرگتر از خط فقر

۱- تمام خطوط فقر محاسبه شده به صورت سرانه، ماهانه و بر حسب ریال می‌باشند.

محاسبه شده باشد، آن خانوار غیر فقیر تلقی شده و بدین صورت درصد خانوارهای فقیر شناسایی می‌گردد. در جدول شماره (۵) نتایج محاسبات به صورت یکجا آورده شده است.

۶. تفسیر یافته‌های پژوهش

۱- نتایج محاسبات خط فقر در جدول (۳) نشان می‌دهد که طی ده سال مورد بررسی خط فقر در مناطق شهری و روستایی استان خوزستان از روندی افزایشی برخوردار بوده است به طوری که در مناطق شهری استان در سال ۱۳۷۶ خط فقر به میزان ۷۶۰۸۳ ریال و در سال ۱۳۸۵ از مقدار ۹۱۶۷۱۴ ریال برخوردار است یعنی خط فقر تقریباً ۱۲ برابر شده است. در مناطق روستایی استان خوزستان نیز در سال ۱۳۷۶، خط فقر به میزان ۸۳۱۱۶ ریال و در سال ۱۳۸۵، از مقدار ۳۸۷۶۹۶ ریال برخوردار است یا به عبارت دیگر طی این ده سال خط فقر مناطق روستایی استان خوزستان تقریباً ۴/۷ برابر شده است.

جدول (۳): خط فقر مناطق شهری و روستایی استان خوزستان (سرانه، ماهانه، ریال)

سال	مناطق شهری	مناطق روستایی
۱۳۷۶	۷۶۰۸۳	۸۳۱۱۶
۱۳۷۷	۱۲۰۳۷۲	۱۴۱۸۰۹
۱۳۷۸	۱۲۳۱۴۳	۸۱۱۴۲
۱۳۷۹	۲۱۴۰۸۴	۱۴۵۴۹۴
۱۳۸۰	۲۷۱۱۲۶	۱۷۹۴۸۱
۱۳۸۱	۳۸۲۲۸۶	۲۶۲۰۳۲
۱۳۸۲	۵۱۵۱۵۷	۳۷۹۴۳۱
۱۳۸۳	۶۱۹۵۱۸	۳۵۹۶۲۹
۱۳۸۴	۶۴۹۲۹۷	۲۵۲۳۹۳
۱۳۸۵	۹۱۶۷۱۴	۳۸۷۶۹۶

مأخذ: محاسبات محقق

۲. بر مبنای جدول شماره (۴) بیشترین میزان رشد خط فقر در مناطق شهری استان خوزستان در سال ۱۳۷۹ بوده که نسبت به سال قبل از آن با ۷۴ درصد رشد از ۱۲۳۱۴۳ ریال به ۲۱۴۰۸۴ ریال

رسیده و کمترین میزان رشد خط فقر در سال ۱۳۷۸ با ۲ درصد رشد نسبت به سال قبل از آن از ۱۲۰۳۷۲ ریال در سال ۱۳۷۷ به ۱۲۳۱۴۳ ریال در سال ۱۳۷۸ رسیده است. به علاوه در سال ۱۳۸۵ که سال پایانی این دوره است رشد ۴۱ درصدی خط فقر مشاهده می‌شود. هم‌چنین در مناطق روستایی استان خوزستان در سال‌های ۱۳۷۸، ۱۳۸۳ و ۱۳۸۴ خط فقر از رشدی منفی برخوردار بوده است یعنی اندازه آن در مقایسه با سال قبل کاهش یافته است. از نظر روند افزایشی خط فقر، بیشترین میزان رشد در مناطق روستایی مربوط به سال ۱۳۷۹ است که بالغ بر ۷۹ درصد بوده و کمترین میزان رشد خط فقر با ۲۳ درصد مربوط به سال ۱۳۸۰ می‌باشد. در ضمن در سال پایانی دوره یعنی سال ۱۳۸۵ رشد خط فقر نسبت به سال ۱۳۸۴ معادل ۵۴ درصد بوده یا به عبارتی از ۲۵۲۳۹۳ ریال به ۳۸۷۶۹۶ ریال رسیده است.

جدول (۴): رشد خط فقر مناطق شهری و روستایی استان خوزستان (بر حسب درصد)

سال	مناطق روستایی	مناطق شهری
۱۳۷۶		
۱۳۷۷	۷۱	۵۸
۱۳۷۸	-۴۳	۲
۱۳۷۹	۷۹	۷۴
۱۳۸۰	۲۳	۲۷
۱۳۸۱	۴۶	۴۱
۱۳۸۲	۴۵	۳۵
۱۳۸۳	-۵	۲۰
۱۳۸۴	-۳۰	۵
۱۳۸۵	۵۴	۴۱

مأخذ: محاسبات محقق

۳. بر اساس جدول شماره (۵) نرخ فقر یا همان درصد افراد فقیر در مناطق شهری استان خوزستان در سال ۱۳۷۶، ۷ درصد و در سال ۱۳۸۵، ۵۳ درصد می‌باشد یعنی بیش از نیمی از خانوارهای نمونه در این سال زیر خط فقر زندگی می‌کردند که این رقم حائز اهمیت است و تقریباً می‌توان گفت که در مناطق شهری استان خوزستان درصد خانوارهای فقیر روندی رو به

افزایش داشته است. در مناطق روستایی استان خوزستان درصد خانوارهای زیر خط فقر طی دوره ده ساله از نوسان برخوردار بوده و در سال ۱۳۷۸، ۱۰ درصد خانواده‌های مناطق روستایی استان زیر خط فقر می‌کردند که کمترین نرخ فقر در این ده سال است در حالیکه بیشترین نرخ فقر مربوط به سال ۱۳۷۷ با ۵۲ درصد می‌باشد. در سال ۱۳۸۵ نیز تعداد ۳۶ درصد خانوارهای روستایی نمونه استان خوزستان زیر خط فقر قرار داشتند.

جدول (۵): شاخص نسبت سرشمار یا نرخ فقر (بر حسب درصد)

سال	مناطق شهری	مناطق روستایی
۱۳۷۶	۷	۳۱
۱۳۷۷	۱۳	۵۲
۱۳۷۸	۱۵	۱۰
۱۳۷۹	۲۵	۳۲
۱۳۸۰	۲۸	۳۱
۱۳۸۱	۳۷	۳۵
۱۳۸۲	۵۳	۴۶
۱۳۸۳	۴۱	۴۴
۱۳۸۴	۳۸	۱۸
۱۳۸۵	۵۳	۳۶

مأخذ: محاسبات محقق

۴. ارقام موجود در جداول (۶) و (۷) نشان دهنده میزان انرژی دریافتی هر فرد در یک دهک به طور روزانه می‌باشد. به عنوان مثال در جدول شماره (۶) در سال ۱۳۷۶ در دهک اول هر فرد به طور روزانه ۲۵۱۶ کالری دریافت داشته است و همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، در همین دهک بیش از ۲۳۰۰ کالری انرژی دریافت شده است. روند کلی دریافت انرژی در دهک‌ها به استثنای برخی موارد صعودی است. با نگاهی به جدول (۶) و بر اساس ستون متوسط انرژی دهک‌ها، کمترین میزان انرژی دریافتی در مناطق شهری استان خوزستان با رقم ۲۳۳۹ کالری به سال ۱۳۸۵ مربوط می‌باشد. بر همین اساس بالاترین رقم انرژی متوسط دریافتی در مناطق شهری استان خوزستان طی ده سال مورد بررسی، ۳۰۱۸ کالری مربوط به سال ۱۳۷۶ می‌باشد.

۵. در جدول شماره (۷) و بر اساس ستون متوسط انرژی دریافتی دهک‌ها، بالاترین رقم انرژی دریافتی در مناطق روستایی استان خوزستان ۳۰۸۶ کالری مربوط به سال ۱۳۷۶ و پایین‌ترین رقم متوسط انرژی دریافتی، ۲۶۰۲ است که مربوط به سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ می‌باشد. پس به طور کلی و بر اساس ستون متوسط انرژی دهک‌ها در جداول (۶) و (۷) بیشترین میزان انرژی دریافتی چه در مناطق شهری و چه در مناطق روستایی مربوط به سال ابتدایی دوره یعنی سال ۱۳۷۶ و کمترین میزان انرژی دریافتی به سال یا سال‌های انتهایی دوره یعنی ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ مربوط می‌باشد.

۶. در مناطق شهری استان با نگاهی به روند دریافت کالری در طول این ده سال بر مبنای جدول (۶)، شدت سوء تغذیه در فاصله سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۵ نگران‌کننده است به طوری که در سالهای ۱۳۸۱، ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ خانوارها از دهک هفتم به بعد موفق به دریافت بیش از ۲۳۰۰ کالری در روز شده‌اند و در سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ نیز این اتفاق از دهک ششم به بعد رخ می‌دهد؛ یعنی طی سالهای مذکور حدوداً ۵۰ الی ۶۰ درصد جمعیت شهری استان خوزستان زیر خط فقر خوراکی قرار دارند.

۷. بهترین وضعیت از نظر دریافت کالری در مناطق شهری استان بر مبنای جدول (۶) به سالهای ۱۳۷۶، ۱۳۷۷ و ۱۳۷۸ مربوط است که در سال ۱۳۷۶ از همان دهک اول و در سال‌های ۱۳۷۷ و ۱۳۷۸ از دهک دوم به بعد خانوارها موفق به دریافت ۲۳۰۰ کالری در روز شده‌اند. به عبارت دیگر در این سه سال حدوداً ده درصد و یا کمتر از آن زیر خط فقر خوراکی قرار داشته‌اند.

۸. در مناطق روستایی استان خوزستان بدترین وضعیت دریافت کالری بر مبنای جدول (۷) مربوط به سالهای ۱۳۷۷، ۱۳۸۱، ۱۳۸۲، ۱۳۸۳ و ۱۳۸۵ است که در سال‌های ۱۳۷۷، ۱۳۸۲ و ۱۳۸۳ از دهک هفتم به بعد و در سال‌های ۱۳۸۱ و ۱۳۸۵ از دهک ششم به بعد دریافت بیش از ۲۳۰۰ کالری در روز به طور سرانه امکان‌پذیر شده است. یعنی در این سال‌ها حدود ۵۰ الی ۶۰ درصد جمعیت روستایی زیر خط فقر خوراکی قرار داشته‌اند.

۹. بهترین وضعیت از لحاظ تغذیه در مناطق روستایی استان بر مبنای جدول (۷) به سال ۷۸ مربوط است که از همان دهک اول بالای ۲۳۰۰ کالری در روز را دریافت داشته و به بیان دیگر حدوداً کمتر از ده درصد افراد زیر خط فقر خوراکی قرار داشته‌اند.

۱۰. ارقام موجود در جداول (۸) و (۹) نشان دهنده مخارج کل سالانه خانوارها (شامل مخارج خوراکی و غیر خوراکی) به تفکیک دهک‌های هزینه بر حسب ریال بوده و برگرفته از داده‌های

مرکز آمار ایران می باشد.

جدول (۶): برآورد انرژی دریافتی مناطق شهری استان خوزستان بر حسب کالری (سرانه، روزانه)

	متوسط	دهک ۱	دهک ۲	دهک ۳	دهک ۴ چهارم	دهک ۵ پنجم	دهک ۶ ششم	دهک ۷ هفتم	دهک ۸ هشتم	دهک ۹	دهک ۱۰
۱۳۷۶	۳۰۱۸	۲۵۱۶	۲۷۵۷	۲۷۲۱	۲۷۸۸	۲۸۱۵	۲۸۱۸	۳۱۳۹	۳۲۴۵	۳۸۵۲	۵۵۲۰
۱۳۷۷	۲۹۶۶	۲۰۸۱	۲۵۵۸	۲۵۹۸	۲۷۳۵	۲۸۳۹	۳۰۳۶	۳۱۸۰	۳۳۰۵	۳۳۱۸	۴۳۷۵
۱۳۷۸	۲۵۹۶	۲۱۵۲	۲۴۰۳	۲۵۱۷	۲۶۹۷	۲۷۸۵	۲۹۸۹	۳۰۸۵	۳۱۸۲	۳۳۴۸	۴۱۴۶
۱۳۷۹	۲۸۲۴	۲۰۵۶	۲۱۰۸	۲۲۶۷	۲۶۶۳	۲۸۳۰	۲۸۸۹	۲۸۹۴	۲۹۴۲	۳۶۷۴	۵۰۰۹
۱۳۸۰	۲۷۱۳	۱۵۷۷	۱۹۷۲	۱۹۷۴	۲۲۱۳	۲۳۷۶	۲۷۹۰	۲۷۹۲	۲۸۳۲	۲۹۱۹	۳۸۱۶
۱۳۸۱	۲۶۷۵	۱۱۷۸	۱۵۷۴	۱۶۰۱	۱۷۷۴	۲۰۲۴	۲۲۲۸	۲۷۵۱	۲۷۸۹	۲۸۰۰	۲۸۵۹
۱۳۸۲	۲۴۹۵	۱۰۹۷	۱۲۳۲	۱۶۶۲	۱۷۴۱	۱۹۹۷	۲۱۰۷	۲۳۵۰	۲۴۴۳	۲۶۲۳	۳۰۹۰
۱۳۸۳	۲۶۰۵	۱۳۷۰	۱۵۴۰	۱۸۴۹	۱۹۴۱	۲۱۱۱	۲۲۴۶	۲۴۶۹	۲۵۲۶	۲۸۹۲	۳۴۰۳
۱۳۸۴	۲۷۱۵	۱۶۴۳	۱۸۴۵	۲۰۳۵	۲۱۴۰	۲۲۲۴	۲۳۸۵	۲۵۸۸	۲۶۰۹	۳۱۶۰	۳۷۱۶
۱۳۸۵	۲۳۳۹	۱۰۸۳	۱۳۶۱	۱۴۳۰	۱۷۱۸	۲۲۱۰	۲۳۱۴	۲۳۹۵	۲۴۲۰	۲۴۷۸	۲۶۸۱

مأخذ: محاسبات محقق

جدول (۷): برآورد انرژی دریافتی مناطق روستایی استان خوزستان بر حسب کالری (سرانه، روزانه)

	متوسط	دهک ۱	دهک ۲	دهک ۳	دهک ۴	دهک ۵	دهک ۶	دهک ۷	دهک ۸	دهک ۹	دهک ۱۰
۱۳۷۶	۳۰۸۶	۱۳۷۸	۱۷۱۸	۱۸۶۴	۲۱۶۱	۲۳۱۹	۲۳۲۵	۲۷۳۳	۲۵۰۰	۲۸۳۵	۵۱۰۵
۱۳۷۷	۲۹۶۴	۱۳۴۵	۱۴۵۹	۱۳۰۲	۱۵۱۶	۱۸۱۷	۲۱۰۸	۲۴۳۷	۲۷۵۸	۳۰۷۸	۳۰۴۵
۱۳۷۸	۲۸۵۹	۲۵۱۶	۲۶۵۷	۲۶۵۸	۲۷۳۳	۲۷۸۷	۳۱۳۶	۳۱۵۱	۳۴۲۲	۳۵۲۳	۴۱۲۵
۱۳۷۹	۲۸۳۴	۲۱۲۱	۲۱۳۵	۲۲۵۸	۲۲۵۲	۲۵۸۶	۳۰۱۴	۳۴۴۰	۳۴۶۸	۳۷۳۲	۳۹۱۷
۱۳۸۰	۲۹۴۹	۱۱۹۳	۱۶۸۸	۲۱۷۳	۲۷۱۹	۲۷۳۸	۲۷۵۵	۳۰۴۸	۳۲۰۵	۳۲۳۳	۴۱۱۰
۱۳۸۱	۲۸۸۴	۱۷۶۴	۱۷۳۷	۱۶۶۰	۱۶۶۴	۱۹۱۰	۲۵۸۵	۲۷۴۳	۲۸۲۲	۲۸۵۶	۴۰۵۴
۱۳۸۲	۲۷۸۲	۰	۴۸۵	۱۱۹۷	۱۴۹۴	۱۵۶۱	۱۹۷۱	۲۳۶۲	۲۶۵۳	۲۸۴۶	۳۰۰۱
۱۳۸۳	۲۶۹۲	۸۱۲	۱۳۴۷	۱۷۹۴	۱۹۶۷	۲۰۷۸	۲۲۸۷	۲۵۷۵	۲۷۵۲	۳۵۹۶	۳۸۱۰
۱۳۸۴	۲۶۰۲	۱۶۲۳	۲۲۰۹	۲۳۹۰	۲۴۴۰	۲۵۰۴	۲۶۰۲	۲۷۸۷	۲۸۵۱	۴۳۴۵	۴۶۱۸
۱۳۸۵	۲۶۰۲	۱۸۳۰	۱۸۴۶	۲۲۷۰	۲۲۷۲	۲۲۷۲	۲۵۶۰	۲۶۷۷	۲۷۴۸	۳۲۲۸	۳۸۶۷

مأخذ: محاسبات محقق

جدول (۸) مخارج کل سرانه خانوارهای شهری استان خوزستان به تفکیک دهکهای هزینه (ریال)

	متوسط	دهک ۱	دهک ۲	دهک ۳	دهک ۴	دهک ۵	دهک ۶	دهک ۷	دهک ۸	دهک ۹	دهک ۱۰
۱۳۷۶	۲۳۱۴۹۲	۹۹۸۷۴۶۳	۱۳۱۴۲۶۷	۱۳۸۱۲۸۶	۱۵۳۷۷۱۳	۱۷۴۶۶۵۵	۲۱۲۱۸۹۷	۲۳۷۳۸۲۹	۲۴۹۸۵۸۹	۳۲۵۷۸۷۵	۴۷۱۲۵۲۱
۱۳۷۷	۳۳۲۸۹۶۱	۱۱۳۴۶۸۷	۱۶۰۶۴۸۴	۱۹۶۰۷۵۵	۲۰۱۰۸۷۵	۲۶۱۸۱۰۹	۲۶۵۶۶۰۳	۳۲۴۰۸۴۹	۳۸۸۴۱۸۶	۴۴۴۰۷۰۲	۸۵۵۶۱۶۸
۱۳۷۸	۳۰۶۵۰۷۱	۱۲۵۹۸۹۸	۱۵۴۴۹۴۷	۱۶۶۵۳۶۶	۲۱۱۸۶۰۸	۲۳۱۳۱۱۸	۲۵۹۴۹۲۲	۲۸۳۳۶۹۰	۳۴۷۵۲۱۷	۴۲۳۳۹۶۶	۶۳۷۷۳۰۱
۱۳۷۹	۴۲۹۰۰۸۵	۱۵۲۲۲۹۲	۲۱۱۷۹۸۰	۳۳۱۷۷۰۲	۲۹۷۴۴۷۶	۳۲۸۹۴۴۴	۳۸۷۲۸۹۱	۴۰۲۹۷۱۲	۴۸۶۵۶۴۴	۶۱۷۴۲۷۵	۱۰۲۴۷۷۱۳
۱۳۸۰	۴۸۵۴۲۳۵	۲۱۴۰۵۳۱	۳۷۵۸۴۳۰	۲۹۲۱۱۴۹	۳۳۱۴۸۴۴	۳۳۶۱۰۵۴	۴۴۷۸۳۷۴	۴۵۵۲۷۷۷	۵۰۸۵۹۲۴	۶۶۵۹۸۸۱	۱۱۰۳۶۲۰۶
۱۳۸۱	۵۷۵۶۲۹۲	۳۶۱۶۸۴۴	۴۰۹۰۱۵۰	۳۸۶۳۲۸۶	۴۰۳۶۶۰۱	۴۲۲۶۳۰۹	۴۶۹۸۴۱۷	۵۴۸۷۱۷۴	۶۵۴۱۲۶۴	۷۰۹۸۲۱۳	۱۲۸۰۴۵۴۱
۱۳۸۲	۶۱۵۴۴۳۷	۳۲۷۸۳۱۲	۳۸۴۶۴۸۶	۴۶۴۱۳۲۸	۴۹۶۷۲۸۲	۴۱۹۳۲۹۹	۵۱۷۶۶۶۸	۶۳۱۶۲۸۳	۶۷۵۲۲۹۰	۸۷۸۶۶۱۲	۱۲۱۷۶۵۵۷
۱۳۸۳	۸۴۳۳۹۵۸	۴۱۲۷۰۳۳	۴۸۷۳۰۹۶	۵۷۷۵۸۳۴	۶۱۷۳۴۲۰۵	۶۰۵۰۲۴۴	۶۶۲۸۲۵۵	۷۹۸۰۴۲۱	۹۳۳۵۸۰۳	۱۲۰۹۳۴۱۷/۵	۱۸۳۱۰۴۷۷/۵
۱۳۸۴	۱۰۶۹۳۰۷۹	۴۹۷۵۷۵۴	۵۸۹۹۷۰۶	۶۹۱۰۳۴۰	۷۳۷۹۵۵۹	۷۹۰۷۱۸۹	۸۰۷۹۵۴۲	۹۶۴۴۵۵۹	۱۱۹۱۹۳۱۶	۱۵۴۰۰۲۲۳	۲۴۴۴۴۲۸۸
۱۳۸۵	۱۱۹۷۹۱۰۲	۵۱۱۷۳۳۰	۴۶۷۴۳۶۷	۶۹۶۸۳۹۰	۶۹۶۹۱۳۹	۹۰۷۲۴۳۰	۱۱۰۶۷۵۳۵	۱۲۳۲۴۹۰۸	۱۴۲۶۱۷۸۲	۱۶۵۶۲۳۴۴	۲۸۶۴۳۴۱۲

مأخذ: مرکز آمار ایران

جدول (۹): مخارج کل سرانه خانوارهای روستایی استان خوزستان به تفکیک دهکهای هزینه (ریال)

	متوسط	دهک ۱	دهک ۲	دهک ۳	دهک ۴	دهک ۵	دهک ۶	دهک ۷	دهک ۸	دهک ۹	دهک ۱۰
۱۳۷۶	۱۵۰۸۵۲۸	۷۱۹۳۹۴	۷۶۲۵۹۴	۹۸۲۱۴۰	۱۰۰۷۲۰۰۱	۱۰۰۵۶۳۸	۱۱۸۹۳۲۰	۱۳۵۶۳۲۰	۱۴۵۶۷۴۰	۱۸۱۶۸۶۴	۳۲۹۷۰۰۲
۱۳۷۷	۱۸۴۸۴۴۴	۹۲۷۲۰۳	۱۰۰۱۱۷۴۹	۱۰۲۰۸۴۸	۱۱۸۱۷۱۲	۱۳۲۸۹۸۴	۱۵۳۰۴۲۲	۱۸۰۳۰۹۳	۱۹۸۸۳۳۱	۲۷۰۸۰۰۶	۳۷۲۱۸۰۳
۱۳۷۸	۲۱۳۳۳۲۶	۱۰۶۵۰۷۰	۱۳۱۷۴۱۳	۱۳۲۸۹۱۲	۱۴۰۱۴۵۹	۱۵۰۷۲۰۳	۱۸۰۲۲۴۵	۱۹۹۶۶۱۰	۲۲۳۴۲۱۶	۲۹۳۱۹۵۷	۳۸۵۵۷۰۹
۱۳۷۹	۲۴۵۹۶۹۳	۱۱۶۷۸۸۹	۱۳۹۷۸۹۰	۱۶۰۱۰۱۲	۱۷۷۸۵۱۴	۱۹۶۳۰۰۲	۲۵۴۹۷۷۶	۳۲۲۹۹۰۸	۳۰۱۴۳۲۲	۳۹۵۰۴۳۷	۴۰۹۳۰۶۵
۱۳۸۰	۳۷۸۷۳۰۳	۱۴۸۵۲۱۵	۱۹۲۳۲۹۴	۲۱۷۲۹۲۵	۲۵۴۶۳۷۲	۳۵۰۳۸۳۹	۴۲۷۳۱۲۹	۴۹۸۸۵۶۳	۳۰۴۱۳۵۲	۳۲۹۱۳۳۷	۴۳۲۷۱۶۸
۱۳۸۱	۳۶۴۴۵۵۹	۳۷۵۰۴۸۳	۲۹۹۶۸۵۴	۲۹۵۹۲۵۰	۲۹۲۴۰۴۹	۲۸۸۷۲۴۸	۳۵۳۳۹۷۵	۳۶۵۵۰۰۳	۳۶۸۸۰۵۹	۳۹۰۹۱۱۱	۵۸۵۲۳۳۸
۱۳۸۲	۴۶۱۹۷۱۵	۳۶۷۹۰۷۲	۲۹۸۱۲۴۸	۳۹۹۶۷۳۲	۴۰۱۲۱۰۶	۳۸۱۷۱۸۷	۴۲۴۴۸۹۵	۴۶۷۵۹۳۲	۴۹۲۶۹۰۴	۵۶۵۷۵۶۵	۶۹۲۲۵۲۰
۱۳۸۳	۵۱۸۵۸۸۷	۳۴۶۷۸۷۹	۳۰۳۸۵۱۹	۳۵۷۱۹۹۰	۳۸۵۱۰۷۷	۳۹۴۱۷۰۱	۴۲۸۳۳۳۷	۴۸۳۱۴۴۷	۵۰۹۷۲۱۵	۶۵۲۴۴۶۵	۱۰۲۶۴۹۷۷
۱۳۸۴	۵۷۵۲۰۶۰	۳۲۵۶۶۸۷	۳۰۹۵۷۹۱	۳۱۴۷۲۴۸	۳۶۹۰۰۴۹	۴۰۶۶۲۱۵	۴۳۲۲۵۷۹	۴۹۸۶۹۶۲	۵۲۶۷۵۲۶	۷۳۹۰۹۶۶	۱۳۸۰۷۴۳۴
۱۳۸۵	۶۹۵۵۳۸۳	۳۵۲۵۰۵۵	۳۶۱۰۷۳۲	۴۱۸۱۰۲۶	۴۳۷۵۵۸۰	۴۷۵۴۹۱۳	۵۱۷۸۳۳۴	۵۹۸۰۹۵۰	۶۷۷۷۳۵۰	۸۲۵۶۵۳۰	۲۱۱۶۷۲۲۸

مأخذ: مرکز آمار ایران

۶. جمع بندی و نتیجه گیری

در این مطالعه با استفاده از محاسبه ماتریس عملکرد تغذیه ای، خط فقر و نرخ فقر برای خانوارهای استان خوزستان محاسبه گردید. یافته‌های این پژوهش حکایت از آن دارد که طی دوره مورد بررسی خط فقر بر مبنای مفهوم مطلق، چه در مناطق شهری و چه در مناطق روستایی استان (به استثنای سالهای ۷۸، ۸۳ و ۸۴) همواره از روندی افزایشی برخوردار بوده است.

همچنین شاخص نسبت سرشمار یا نرخ فقر که نشان دهنده درصد افراد زیر خط فقر در استان است، بیانگر آن است که در مناطق شهری استان خوزستان در سال ۱۳۷۶، ۷ درصد و در سالهای ۱۳۸۲ و ۱۳۸۵، ۵۳ درصد خانواده‌ها زیر خط فقر قرار داشته‌اند که به ترتیب کمترین و بیشترین نرخ فقر در نواحی شهری را نشان می‌دهد. همچنین در مناطق روستایی استان خوزستان کمترین میزان خانواده‌های زیر خط فقر مربوط به سال ۱۳۷۸ با ۱۰ درصد بوده و بیشترین نرخ فقر با ۵۲ درصد در سال ۱۳۷۷ مشاهده می‌شود.

در مورد افزایش خط فقر در این دوره زمانی ۱۰ ساله در استان خوزستان شاید بتوان افزایش سطح عمومی قیمت‌ها را به عنوان یکی از دلایل برشمرد ولی شناخت دقیق‌تر آن نیازمند مطالعات گسترده‌تری است و از آنجا که هدف از انجام این پژوهش صرفاً اندازه‌گیری خط فقر و نرخ فقر بوده از ریشه‌یابی این مقوله در اینجا خودداری می‌شود. آگاهی از علل افزایش خط فقر می‌تواند موضوع مطالعات دیگری باشد.

References

- 1- Abolfathighomi. A. (1992). An introduction to identification of indices related to uneven income and poverty. Statistic Center of Iran. (In Persian)
- 2- Bagheri. F. et al. (2004). Measurement of poverty line in Iran 2001-2003. Statistical research and training center. (In Persian)
- 3- Information of food institute: food items' code. (2005). Tehran, Iran. (In Persian)
- 4- Kakwani, N., 2003, "Issues in Setting Absolute Poverty Lines", Poverty and Social Development Papers, Asian Development Bank, No 3.
- 5- Khodadadkashi. F. et al. (2002). Measurement of poverty indices in Iran: the application of different type of poverty line, poverty gap, poverty index 1984-2000. Statistical research and training center. (In Persian)
- 6- Khodadadkashi. F. (2002). A model of food consumption: economical analysis of nutrition among urban and rural households of iran. Institute for trade

- studies and research. (In Persian)
- 7- Khodadadkashi. F. et al. (2005). The evaluation of poverty line in Iran 1984-2000. *Social welfare quarterly*. No.17. (In Persian)
 - 8- Pajooyan. J. (1994). A method for establishing a support criterion or poverty line. *Iranian Economic Review*, Vol 1. No .1.
 - 9- Pajooyan. J. (1995). Poverty, poverty line and poverty reduction. Plan and budget organization. Tehran. (In Persian)
 - 10- Pajooyan. J. (1996). Poverty, poverty line and poverty reduction. *Papers from conference on investigating poverty and poverty reduction*. Plan and budget organization. Tehran. (In Persian)
 - 11- Ravallion, M.,1992, "Poverty Comparisons: A Guide to Concepts and Methods", LSMS Working Paper, No. 88, World Bank.
 - 12- Ravallion, M. And Bidani, B., 1994, "How Robust is a Poverty Profile?", *The World Bank Economic Review*, 8(1) : 75 – 102.
 - 13- Tersarkisian. et al. (1980). Table of food items. Vol 1: Raw food. Nutrition and food industry publication. No. 131. Tehran. (In Persian)
 - 14- The results of household income and expenditure survey. 1997-2006. Statistic center of Iran. (In Persian)